

14 במאי, 2019

לכבוד:
ח"כ עודד פורר
ישראל ביתנו

שלום רב,

הנדון: הפסקת הפגיעה בקצבאות הזקנה ליוצאים לעבודה

אנו פונים אליכם בבקשה כי במסגרת המשא ומתן הקואליציוני המתקיים בימים אלו, תשקלו לדרוש את תיקון העיוות הקיים כיום בחוק ביטוח לאומי, המביא להפחתה דרמטית של קצבאות הזקנה ליוצאים לעבודה.

1. העלייה בהיקף העובדים המבוגרים

1.1. היקף הישראלים המגיעים לגיל פרישה מדי שנה זינק בשני שליש בעשור האחרון. בשנת 2007 הגיעו 43 אלף נשים וגברים לגיל 62 ו-67 בהתאמה. בשנת 2016, עמד מספרם על 71 אלף. מאז גם עלה מאד מספרם של הממשיכים לעבוד לפחות זמן מה אחרי זכאותם לפרישה. האילוף הכלכלי הוא מרכיב חשוב בהחלטה זו (לצד סיפוק ורצון להישאר פעיל): אחד מכל חמישה אזרחים ותיקים חי בעוני, השיעור הגבוה ביותר בקרב המדינות המפותחות. **רבים אחרים מצליחים להימנע מעוני רק בזכות המשך העבודה, שמאפשרת להם לכסות את הפער שנובע מקצבאות הזקנה הנמוכות וכיסוי פנסיוני לקוי.**

2. העיוות של חוק ביטוח לאומי

2.1. כיום, בתקופה שבין גיל הפרישה לגיל 70 ("הגיל המותנה"), הכנסה מעבודה מביאה לקיצוץ הקצבה ואף לביטולה בפועל: **קצבת הזקנה מופחתת בהיקף של 60% מהכנסה מעבודה מעל 5,850 ש"ח¹ בפועל, המשמעות היא שיחידים שהכנסתם מעבודה על 9,600 ש"ח אינם מקבלים קצבה כלל². זכאות מלאה ובלתי מותנית לקצבת זקנה ניתנת רק מגיל 70 ואילך.**

2.2. **המדיניות הנוכחית מפלה נגד אנשים עובדים: בעלי הכנסות גבוהות ממקורות אחרים כמו פנסיה, נכסים או הון, מקבלים קצבה מלאה! ולא משנה מה גובה ההכנסות שלהם.**

2.3. דוגמה להמחשת הבעיה: לכללים בנוגע לקצבאות בגיל המותנה יש השפעה משמעותית על התמריץ לתעסוקה, ובמיוחד על החלטות בנוגע להיקפי משרה והגדלת שכר. כך, לדוגמה, במקרה של גבר בן 68 שעובד בהיקף משרה של 85%, משתכר 5,850 ש"ח ברוטו, ומקבל מענק עבודה ("מס הכנסה שלילי"). אם קיימת אפשרות להגדיל את הקף עבודתו למשרה מלאה, שבה ירוויח 6,850 ש"ח ברוטו, הכנסתו נטו תגדל ב-135 ש"ח בלבד, או פחות משש ש"ח לכל שעת עבודה נוספת.

3. על מי משפיע עיוות זה?

3.1. **המדיניות הנוכחית משפיעה על כ-400 אלף אנשים: כ-300 אלף נשים בין גילאי 70-62, וכ-90 אלף גברים בגילאי 70-67. לפי הסקר החברתי של הלמ"ס לשנת 2017, מתוך אוכלוסייה זו, 38% - כ-150 אלף עובדים בהיקף כלשהו; ומתוך העובדים, יש כיום 70,000 אנשים בגיל המותנה שמרוויחים 5,000 ומעלה, ועוד כ-140,000 שנמצאים בטווח של חמש שנים מהגיל המותנה ומרוויחים 5,000 ומעלה. בסה"כ, 210 אלף שמושפעים או על הסף.**

¹ סעיף 245 לחוק ביטוח לאומי.

² עובדים שמאבדים את זכאותם לקצבה, או שבוחרים לדחות אותה, מקבלים פיצוי בדמות גידול של 5% בקצבתם על כל שנה של דחיית הקצבה. בממוצע, גידול זה יכול להיות שווה בערכו לקצבה שנדחתה עבור חלק מהנשים, שתוחלת חייהן ארוכה יותר ועל כן נהנות מהקצבה המוגדלת לאורך תקופה יותר ממושכת. עם זאת, חלק ניכר מהנשים, והרוב המכריע של הגברים, מפסידים הכנסה בחישוב המצטבר לאורך זמן; וכולם נפגעים ברמה מהירידה בהכנסתם הזמינה בהווה.

3.2. רבים מקבוצה זו הם יוצאי ברית המועצות לשעבר: לפי הסקר החברתי של הלמ"ס לשנת 2017, בגילאי 60-74 ישנם כיום 41,000 אנשים שעלו מבר"מ, שעובדים ומרוויחים מעל 5,000 ש"ח (כמובן שחלק (קטן) מהאנשים האלו מעל גיל 70, וחלק (גדול יותר) הם מתחת לגיל המותנה, אבל צפויים להיות מושפעים בקרוב). בנוסף, ישנם עוד 20,000 עולות מבר"מ בגילאי 55-59 שמרוויחות יותר מ-5,000 ש"ח, ונמצאות ממש על סף הגיל המותנה.

4. כיצד משפיע העיוות על המבוגרים ועל המשק?

4.1. קיצוץ הקצבה מהווה תמריץ שלילי לעבודה כיוון שהוא פועל כמו מס הכנסה שולי, שמגיע במצטבר עד 93%. לשם השוואה, שיעור המס השולי המקסימלי בישראל, גם לבעלי ההכנסות הגבוהות ביותר, עומד על 50%. זאת, מתוך הכרה בכך שמיסוי גבוה מדי מפחית את התמריץ של העובד להגדיל את הכנסתו באמצעות הרחבת היקף העבודה. בסופו של דבר, תמריץ נמוך יותר לעבוד מתורגם גם לפגיעה במשק כולו, ובמיוחד כאשר מדובר בגילאים בהם היכולת והמוכנות לעבוד עדיין גבוהה באופן יחסי.

4.2. הפגיעה היא בקבוצה של אנשים שרבים מהם נשענים על עבודה כהכנסתם העיקרית או היחידה. בקרב אנשים מעל גיל הפרישה ועד גיל 70 ל-40% אין בכלל הכנסות מפנסיה או מעבודה. ל-30% נוספים ישנן הכנסות מפנסיה או מעבודה של עד 6,000 שקלים. כלומר, לרוב האנשים אחרי גיל הפרישה יש צורך אמיתי ביציאה לעבודה. כאמור, דווקא אלו שיוצאים לעבודה נפגעים וקצבתם מקוצצת, ואלו שמרוויחים ממקורות אחרים, ממשיכים לקבל קצבת זקנה מלאה.

4.3. המדיניות הנוכחית אינה יעילה מבחינה כלכלית:

- אנשים שמצמצמים את היקף עבודתם, משלמים פחות מס הכנסה.

- הרף הנמוך ואחוז הניכוי הגבוה יוצרים תמריץ לעבודה ב"שחור" ולהעלמת הכנסות.

4.4. לפי מחקר שערך מכון ירושלים ב-2012, ישראל מפסידה יותר מ-37 מיליארד שקל למשק בכל שנה בכך שכ-30% מבני 62 ומעלה שיכולים ורוצים לעבוד אינם עושים זאת. מתוך זה, הכנסות המבוגרים העובדים הוערכו 16 - 6.4 מיליארד שקל בשנה. אם אלו היו יוצאים לעבודה, לפי ההערכה, הכנסות המדינה ממסים היו עולות בכ-10 מיליארד שקל.

4.5. מעבר לתועלת הכלכלית, מחקרים רבים גם מראים שמי שממשיך לעבוד אחרי גיל הפרישה נהנה מרמת בריאות ורווחה נפשית גבוהה יותר לעומת אלו שמפסיקים לעבוד.

5. הפתרון המוצע: ביטול קיזוז קצבאות הזקנה

5.1. כדי לצמצם את הפגיעה בתעסוקה וברמת החיים של העובדים ב"גיל המותנה", ולהגביר את יעילות המדיניות בנושא הקצבאות, אנו מציעים לבטל את קיזוז קצבאות הזקנה ליוצאים לעבודה. להערכתנו, עלות ביטול הקיזוז לקופת המדינה עומדת על כ-800 מיליון שקל לשנה. יחד עם זאת, היא תביא לגידול משמעותי בתוצר ובהכנסות המדינה ממסים ומדמי ביטוח לאומי.

5.2. למיטב ידיעתנו, מבדיקה שנערכה במשרד האוצר, ההערכה היא כי התוצר יגדל בכמיליארד וחצי שקלים בשנה, כיוון שיותר אנשים בגיל זה יעבדו ובשכר גבוה יותר, ותקבולי המדינה ממיסוי ומדמי ביטוח לאומי יגיעו ל-400 מיליון שקל בשנה. כך שתיקון העיוות למעשה יעלה רק 400 מיליון שקל לקופת המדינה, ויאפשר תיקון עיוות שישפיע לטובה על רווחתם של אנשים בגיל השלישי ועל הכלכלה והצמיחה הישראלית בכללותה.

6. הזדמנויות במימוש הפתרון

6.1. אם ההצעה תאומץ, מאות אלפי אזרחים אחרי גיל הפרישה, שעובדים ומשתכרים כיום פחות מהשכר הממוצע במשק, לא יאולצו לותר על חלק ניכר מקצבת הזקנה להם זקוקים לפרנסתם.

6.2. סביר להניח שאם הכללים ישתנו, יותר אנשים בגילאים אלו יבחרו לעבוד, ורבים יגדילו את היקף עבודתם או ימצאו עבודה בשכר גבוה יותר.

6.3. אין הצדקה לכך שדווקא אוכלוסייה זו תמשיך לשאת בנטל כה גבוה. עבור אזרחים מבוגרים המשתכרים פחות מהשכר הממוצע, ההפסד של 1,000 או 2,000 ₪ מקצבת הזקנה שלהם מדי חודש משמעותו ירידה ניכרת ברמת החיים. בסך הכל, קבוצה זו נאלצת במצטבר לוותר על מאות מיליוני ₪ בקצבאות מדי שנה.

6.4. אם פתרון זה יאומץ, כל שלושת המגזרים ירוויחו מכך: העובדים המבוגרים, שיהיה להם תמריץ גבוה יותר לצאת לעבודה ובהיקף משמעותי יותר; המגזר העסקי שיזכה בעובדים ללא חסם של תקרת הכנסה, כפי שקורה היום בפועל, ועם מוטיבציה גבוהה יותר לעבודה; הממשלה שתזכה ביותר עובדים מבוגרים מרוצים, שיחסכו יותר לפנסיה, ישלמו יותר מסים ויקלו על נטל הקצבאות.

7. הסכמה על הצורך בשינוי

7.1. הצורך לשנות את הכללים לגבי קצבת הזקנה לעובדים ב"גיל המותנה" מקובל על מומחים וגורמים רשמיים כאחד. בשנת 2014, הוועדה לשילוב מבוגרים בתעסוקה ובקהילה הצביעה על כללים אלו כאחד החסמים הכלכליים לתעסוקת מבוגרים. הוועדה ציינה ש"הפחתת תשלומי העברה כתוצאה מגידול בהכנסה מעבודה, משמעותה בפועל הינה מיסוי העובד ומיסוי גבוה מפחית את התמריץ לעבודה." הוועדה גם בחנה את ההשפעה בפועל של הכללים על רמות ההכנסה ב"גיל המותנה", ומצאה עדויות לכך שאכן יש פגיעה ברמת ההכנסה עקב החשש מניכוי הקצבה. בהתאם לממצאים אלו, הוועדה המליצה להפחית את שיעור הניכוי של הקצבה כנגד הכנסה מעבודה מ-60% ל-30%.

7.2. כיום הפקידות הבכירה במשרד האוצר ובמועצה הלאומית לכלכלה, כמו גם מומחים מתחומי הכלכלה והגרונטולוגיה מסכימים כי חייבים להפסיק את העיוות הקיים.

נודה לאימוץ הצעה זו על ידיכם.

אנו לרשותכם לכל שאלה וצורך.

בכבוד רב,

ריבי בלר

טלי ניר

מנכ"לית והדרת – הכוח השלישי

מנכ"לית 121 – מנוע לשינוי חברתי

סולר: 054-5462211

סולר: 054-4547247